

YOSHLARNING IJODIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA TASVIRIY SAN'ATNING O'RNI

Isakova Baxitg'ul Polatbaevna

*Nukus davlat pedagogika instituti Magistratura bo'limi Tasviriy san'at
yo'nalishi 2-bosqich magistranti*

Annotatsiya. Mazkur tezisda yoshlarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda tasviriy san'atning pedagogik va tarbiyaviy imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tasviriy san'at mashg'ulotlarining mustaqil fikrlash, badiiy tafakkur, tasavvur, kuzatuvchanlik va estetik didni shakllantirishdagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, yoshlarning ijodiy faolligini oshirishga qaratilgan amaliy mashg'ulotlar, kompozitsion topshiriqlar va zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, yoshlar, ijodiy qobiliyat, badiiy tafakkur, estetik tarbiya, kompozitsiya, ijodkorlik, pedagogik texnologiyalar.

Bugungi kunda yosh avlodni har tomonlama rivojlantirish, ularning intellektual va ijodiy salohiyatini yuksaltirish ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim jarayonida yoshlarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki mustaqil fikrlash, muammolarga ijodiy yondashish va o'z g'oyalarini amaliy faoliyat orqali ifodalash ko'nikmalarini ham rivojlantirish zarur.

Bu jarayonda tasviriy san'at alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki tasviriy san'at insonning borliqni idrok etishi, go'zallikni anglash, ranglar va shakllar uyg'unligini tushunish hamda o'z fikrlarini badiiy obrazlar orqali ifodalash imkoniyatlarini kengaytiradi. Rasm chizish, rangtasvir, grafika, kompozitsiya va amaliy san'at bilan shug'ullanish yoshlarning ijodiy tafakkurini shakllantirishga yordam beradi.

Tasviriy san'at ta'limining samaradorligi mashg'ulotlarni to'g'ri tashkil etish, o'quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olish va mustaqil ijodiy faoliyat uchun sharoit yaratishga bog'liq. Shu sababli yoshlarning ijodiy qobiliyatlarini

rivojlantirishda tasviriy san'atning imkoniyatlarini pedagogik jihatdan o'rganish dolzarb masalalardan biridir.

Ijodiy qobiliyat insonning yangi g'oyalarni ilgari surishi, mavjud bilim va tajribalarni o'ziga xos tarzda qo'llashi hamda muayyan muammolarga noodatiy yechimlar topishida namoyon bo'ladi. Yoshlarning bunday qobiliyatlarini rivojlantirishda tasviriy san'at mashg'ulotlari muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Chunki san'at bilan shug'ullanish jarayonida ular kuzatish, taqqoslash, tahlil qilish, tasavvur etish va mustaqil qaror qabul qilish kabi faoliyatlarni amalga oshiradilar. R. Hasanovning tasviriy san'atni o'qitish metodikasiga oid ishlarida ushbu fan mashg'ulotlarini tashkil etish, o'quvchilarning tasviriy ko'nikmalarini shakllantirish va ta'lim jarayonini takomillashtirish masalalari yoritilgan [1]. Bu yo'nalishdagi metodik yondashuvlar yoshlarning badiiy bilimlarini izchil rivojlantirish va ularni amaliy ijodiy faoliyatga jalb etishda muhim ahamiyatga ega.

Tasviriy san'atning ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishdagi imkoniyatlari bir nechta yo'nalishda namoyon bo'ladi. Birinchidan, u yoshlarning tasavvurini boyitadi. Masalan, ma'lum bir mavzu asosida rasm yaratish jarayonida o'quvchi tasvirlanadigan obyektlarni tanlaydi, ularning joylashuvini belgilaydi va o'z g'oyasini tasviriy vositalar orqali ifodalashga harakat qiladi. Bu esa mustaqil fikrlash va ijodiy yechim topish qobiliyatini rivojlantiradi.

Ikkinchidan, tasviriy san'at estetik idrokni shakllantiradi. Ranglar uyg'unligi, shakllarning mutanosibligi, yorug'lik va soya munosabatlari hamda kompozitsion muvozanatni o'rganish orqali yoshlar borliqdagi go'zallikni chuqurroq anglay boshlaydilar. Ayniqsa, tabiat manzaralari, milliy me'moriy obidalar, xalq amaliy san'ati namunalari va kundalik hayot voqealarini tasvirlash ularning kuzatuvchanligini oshiradi.

Uchinchidan, tasviriy san'at yoshlarning o'z fikr va his-tuyg'ularini ifodalashiga imkon beradi. Har bir ijodiy ish muallifning individual qarashi, tasavvuri va badiiy yondashuvini namoyon etishi mumkin. Shu sababli ta'lim jarayonida tayyor namunani aynan takrorlash bilan cheklanib qolmasdan, o'quvchilarga mustaqil kompozitsiyalar yaratish imkoniyatini berish maqsadga

muvofiqdir.

S. F. Abdirasilovning Tasviriy san'at o'qitish metodikasi darsligida tasviriy san'at ta'limining mazmuni, o'qitish metodlari va amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish masalalari yoritilgan [2]. Ushbu metodik yo'nalishdan kelib chiqib, yoshlarning ijodiy faolligini oshirish uchun nazariy bilimlarni amaliy topshiriqlar bilan uyg'unlashtirish muhimligini ta'kidlash mumkin.

B. N. Oripovning tasviriy san'atni o'qitishning zamonaviy pedagogik texnologiyasi va metodikasiga bag'ishlangan asari ham ushbu sohada metodik yondashuvlarni takomillashtirish uchun muhim manbalardan biridir [3]. Zamonaviy ta'lim usullaridan foydalanish mashg'ulotlarni yoshlarning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos tashkil etishga yordam beradi. Shuningdek, yoshlarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishda o'qituvchining roli katta. O'qituvchi har bir yoshning individual xususiyatlarini hisobga olishi, ijodiy izlanishlarini qo'llab-quvvatlashi va xatolarni o'rganish hamda takomillashish imkoniyati sifatida ko'rsatishi lozim. Ijodiy ishlarni baholashda faqat yakuniy natijaga emas, balki g'oyaning o'ziga xosligi, mustaqil yondashuv, tasviriy vositalardan foydalanish va ish jarayonidagi faollikka ham e'tibor qaratish maqsadga muvofiq.

Bundan tashqari, milliy san'at merosini o'rganish yoshlarning ijodiy va ma'naviy rivojlanishiga xizmat qiladi. O'zbek milliy naqshlari, miniatyura san'ati, kulolchilik, kashtachilik va me'moriy bezaklar bilan tanishish orqali ular milliy madaniyatning badiiy xususiyatlarini anglaydilar. Ushbu namunalardan ilhomlanib yangi kompozitsiyalar yaratish esa an'anaviy san'atni zamonaviy ijodiy yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san'at yoshlarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, estetik dunyoqarashini shakllantirish va mustaqil fikrlashini qo'llab-quvvatlashda muhim o'rin tutadi. Tasviriy faoliyat orqali yoshlar borliqni kuzatish, obrazli fikrlash, rang va shakllar uyg'unligini anglash hamda o'z g'oyalarini badiiy ifodalash ko'nikmalarini egallaydilar.

Ta'lim jarayonida erkin mavzudagi rasmlar, kompozitsion topshiriqlar, san'at asarlarini tahlil qilish va ijodiy loyihalardan foydalanish yoshlarning qiziqishini

oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, individual yondashuv, milliy san'at merosini o'rganish va ijodiy tashabbuslarni rag'batlantirish ham muhim ahamiyatga ega. Demak, tasviriy san'at ta'limini ijodiy faoliyatga yo'naltirilgan metodlar asosida tashkil etish yoshlarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishning muhim pedagogik omillaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hasanov R. Maktabda tasviriy san'at o'qitish metodikasi. — Toshkent: Fan, 2004.
2. Abdirasilov S. F. Tasviriy san'at o'qitish metodikasi. — Toshkent: "Toshkent" nashriyoti, 2012. — 323 b. ISBN 978-9943-10-731-1.
3. Oripov B. N. Tasviriy san'atni o'qitishning zamonaviy pedagogik texnologiyasi, didaktikasi va metodikasi. — Toshkent: Ilm-Ziyo, 2013.
4. Mamitaliev A. G., Adhamova O. R., Solijonova M. J. Kelajak avlod tarbiyasida tasviriy san'atning o'rni // Educational Research in Universal Sciences. — 2023. — 2-jild, 1-son (maxsus son). — B. 56–62. URL: <https://erus.uz/index.php/er/article/view/1754>.